

Het lot van psychisch kwetsbare mensen

opinie

KOLLEKTIEF ZONDER DWANG. Jasper Feyaerts, Liesbet De Kock, Evi Verbeke, Bart Reynders, Ferdy Marysse en Tom Verhaeghe zijn klinisch psychologen.

KOLLEKTIEF ZONDER DWANG

In februari 2018 stierf Jozef Chovanec na hardhandig politieoptreden in een desolate cel in Charleroi. Naar alle waarschijnlijkheid leed de man aan een acute psychose. In plaats van de gepaste en humane zorg te ontvangen die hoort bij een geciviliseerde maatschappij, bedekten politie en hulpverleners de verwarde man met een doek. Ze hielden hem meer dan een kwartier lang in bedwang door op zijn borstkas te zitten.

Uit de schokkende beelden die we bijna twee jaar na datum zagen, bleek dat dit alles kon verlopen in een gemoedelijke sfeer waarbij politieagenten zelfs de tijd vonden om aangebrande grappen te maken. Een betrokken hulpverlener suggereerde dat het geen groot verlies zou zijn mocht de man sterven. Wat niet veel later ook gebeurde.

De politieke reactie op dit tragische en mensonterende voorval beperkte zich tot ontstemmend getouwtrek rond eventuele verantwoordelijkheden. Sommige politieke betrokkenen lijken getroffen door plots geheugenverlies. Het overlijden van Jozef Chovanec is namelijk geen unicum - na de zaak-Jonathan Jacob is het opnieuw een voorbeeld van disproportioneel politiegeweld bij iemand in een toestand van psychose. Dat hier nog geen lessen uit werden getrokken, is duidelijk.

Bijgevolg loopt deze kwetsbare groep vandaag nog steeds het risico om in nood geconfronteerd te worden met agressie en geweld, eerder dan spontaan en blindelings te kunnen rekenen op begrip en adequate zorg.

Hoe we met mensen in psychische nood omgaan belangt ons allemaal aan, omdat het ons als gemeenschap definieert. Het overlijden van Jo-

zef Chovanec toont ons in de eerste plaats dat we er momenteel niet altijd in slagen om deze groep op een menselijke manier op te vangen. De recente oproep van de politievakbond om personen die zich in een staat van psychose bevinden niet langer op te sluiten in een cel, is in die zin een minimale maar noodzakelijke stap in de juiste richting. Deze mensen hebben nood aan professionele opvang, en zijn niet gebaat bij eenzame opsluiting in een cel of andere ontmenselijkende procedures. Bovendien is politie vaak onvoldoende opgeleid om gepast in te spelen op personen die verkeren in een verwarde toestand. Ook hier dringt een herorganisatie zich op.

Deze zaak herleiden tot een falen van politieel optreden is evenwel te eenvoudig. Ook binnen de professionele zorgsector blijven dwang en isolatie van psychosegevoelige mensen deel van de dagelijkse werking. Onderzoek en getuigenissen van patiënten leren ons dat vrijheidsbeperkende maatregelen zoals isolatie en fixatie doorgaans traumatische effecten hebben voor wie ze moet ondergaan, maar ook voor familie en hulpverleners. Dat is alarmerend, vooral omdat hulpverleners wereldwijd alternatieven uitdachten om anders met mensen in crisis om te gaan.

Psychische problemen, zelfs in het meest vreemdsoortige geval van acute psychose, vragen in de eerste plaats om gehoord en begrepen te worden. Adequate hulpverlening wordt gekenmerkt door een persoonlijke benadering gebaseerd op vertrouwen en inventiviteit, eerder dan op het minimaliseren van risico's en afzondering. Niet procedures maar de therapeutische relatie staat daarbij centraal, waarvan wetenschappelijk onderzoek meermaals aantoonde dat ze de sleutel is voor mentale zorg. In deze benadering van psychisch kwetsbare mensen staat eenzame opsluiting gelijk aan onthouding van zorg.

We hopen dat de dood van Jozef Chovanec kan leiden tot bezinning over onze huidige bejegening van psychisch kwetsbare mensen. We roepen de bevoegde ministers op om verantwoordelijkheid te nemen opdat dergelijke tragedies in de toekomst structureel onmogelijk worden. We roepen eveneens de betrokken ordediensten en geestelijke gezondheidssector op om hun regels en procedures die potentieel kunnen leiden tot deze wantoestanden in vraag te stellen. We roepen op dat hulpverleners, academici, politie en andere betrokken zoeken naar initiatieven die wel een plaats geven aan personen die verkeren in psychische nood. Ten slotte roepen we ook breed maatschappelijk op tot col-

lectieve verontwaardiging.

Zoals de psychiater François Tosquelles ooit schreef: "Sans la reconnaissance de la valeur humaine de la folie, c'est l'homme même qui disparaît."
